

კოვიდ-19-ის გავლენა საქართველოს საგარეო ვაჭრობაზე (ეკონომიკურ-სტატისტიკური ანალიზი)

ნონა ახვლედიანი

ა. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის
დეპარტამენტის ასოცირებული პროფესორი

ივლია ონიანი

ა. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის
დეპარტამენტის ასოცირებული პროფესორი

IMPACT OF KOVID-19 ON GEORGIA'S FOREIGN TRADE (ECONOMIC-STATISTICAL ANALYSIS)

Nona Akhvlediani – Associated professor,
Economic department, Akaki Tsereteli
State University, Kutaisi, Georgia
Ivliia Oniani – Associated professor,
Economic department, Akaki Tsereteli
State University, Kutaisi, Georgia

ABSTRACT

The economic-statistical study of foreign trade is the interest to any country under the influence of COVID-19. From 2020, the world faces a new reality. The explosion of COVID-19 occurred on the basis of the growing global trade. The role of statistics and research methods in foreign trade during the spread of the Covid pandemic around the world is gaining even greater scale. Because great importance is attached to the correct economic statistical analysis of the crisis situation in foreign trade caused by COVID-19. The aim of this article to study the dynamics and trends of Georgia's foreign trade before and after COVID-19, in particular, the impact of COVID-19 on foreign trade in the context of economic statistical analysis. COVID-19 has had a significant impact on international trade. In exporting countries, including Georgia, COVID-19 damage was revealed, both by reducing the scale of production and by reducing the supply of exports - entirely foreign trade. The impact of COVID-19 harm on the importing country is mainly due to the decline in aggregate demand in that country, although the transition to a market economy despite the existence of COVID-19 is irreversible.

Keywords: Export, import, balance, COVID-19, pandemic, statistics, economy.

* * * *

თანამედროვე მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების ტემპებმა და განსაკუთრებით ეროვნული ეკონომიკების აქტიურმა სწრაფვამ გლობალიზაციისაკენ, რომელიც აძლიერებს სხვადასხვა ქვეყნების ეკონომიკის ურთიერთდამოკიდებულებას, განსაკუთრებული ინტერესი გამოიწვია საგარეო ვაჭრო-

ბის მეცნიერული შესწავლისადმი. მოცემული სფეროს ეკონომიკურ-სტატისტიკური შესწავლა მეტად აქტუალური საკითხია და ნებისმიერი ქვეყნის ინტერესის საგანს წარმოადგენს COVID-19-ის გავლენის პირობებში. 2020 წლიდან მსოფლიო ახალი რეალობის წინაშე დგება. მანამდე არნახული ეკონომიკური კრიზისის ზღვარზე ქვეყნებს უწევთ არაორდინალური გადაწყვეტილებების მიღება. COVID-19-ის აფეთქება მოხდა მზარდი გლობალური ვაჭრობის ფონზე, რომელიც ვითარდებოდა 2008–2009 წლების ფინანსური კრიზისის შემდეგ, რაც უპრეცედენტო სტრესის ქვეშ აყენებს ქვეყნებს სიცოცხლის გადასარჩენად. პანდემიის სწრაფმა გავრცელებამ და მთავრობების მიერ მის აღსაკვეთად მიღებულმა ზომებმა სერიოზული ზარალი მოიტანა, როგორც ცალკეული ქვეყნების, ისე საერთაშორისო ეკონომიკისთვის. მსოფლიო მასშტაბით კოვიდ პანდემიის გავრცელების დროს საგარეო ვაჭრობაში სტატისტიკის როლი და კვლევის მეთოდები კიდევ უფრო დიდ მასშტაბებს იძენს. რადგან უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება COVID-19-ის შედეგად გამოწვეული საგარეო ვაჭრობის კრიზისული მდგომარეობის სწორ ეკონომიკურ სტატისტიკურ ანალიზს.

ნაშრომის კვლევის მიზანია საქართველოს საგარეო ვაჭრობის დინამიკისა და ტენდენციების შესწავლა COVID-19 მდე და მის შემდგომ პერიოდში, კერძოდ COVID-19-ის გავლენის შესწავლა საგარეო ვაჭრობაზე ეკონომიკურ სტატისტიკური ანალიზის ჩრტილში. COVID-19-ის გლობალურმა აფეთქებამ და მთავრობების მიერ გამოყენებული შეზღუდვის ზომებმა არასასურველი შედეგები გამოიწვია როგორც გლობალური ისე საქართველოს ეკონომიკისათვის. საზღვრების ფართოდ დახურვამ, მოგზაურობის შეზღუდვებმა და წარმოებების შეჩერების პოლიტიკამ, რომელიც პანდემიის დროს იქნა მიღებული, გლობალური ინფექციის შესანელებლად, ჩაშალა პროდუქტიული საქმიანობა, გრძელვადიანი ეკონომიკური შედეგები. შეფერხდა ტრანსსაზღვრო მომარაგების ღირებულების ჯაჭვები, შეინიშნებოდა საქონელზე მოთხოვნის მნიშვნელოვანი შემცირება და მომსახურებების ვარდნა. COVID-19-მა მნიშვნელოვნად და სხვადასხვა გზით იმოქმედა საერთაშორისო ვაჭრობაზე. ექსპორტიორ ქვეყნებში მათ შორის საქართველოშიც COVID-19 ზიანი გამოიკვეთა, როგორც წარმოების მასშტაბის

შემცირებით, ისე ექსპორტის მიწოდების - მთლიანად საგარეო ვაჭრობის შემცირებით. COVID-19-ის ზიანის გავლენა იმპორტიორ ქვეყანაში ძირითადად განპირობებულია ამ ქვეყანაში მთლიანი მოთხოვნის შემცირებით, მიუხედავად COVID-19-ის არსებობისა საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პროცესი შეუქცევადია; კიდევ უფრო მეტად გვჭირდება გამოცდილება შესაფერისი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, წარმოების ორგანიზაციის თანამედროვე დონე და ტექნოლოგია იმისათვის, რომ განვავითაროთ ექსპორტი, როგორც საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების (ვაჭრობის) განვითარების ძირითადი ფაქტორი, ეროვნული ეკონომიკის აღმავლობის და სიმდიდრის ერთ-ერთი მთავარი წყარო. ქვეყანა ჯერ კიდევ იძულებულია ორიენტაცია იქონიოს მსოფლიოს სხვა ქვეყნების დახმარებაზე. ბოლო წლებში საქართველოს სავაჭრო ბრუნვა მზარდი ტენდენციით ხასიათდებოდა COVID-19-მდე, თუმცა იმპორტის წილი ექსპორტზე ბევრად მეტი იყო ყოველთვის. ამის გამო ქვეყანას მუდმივად უარყოფითი სავაჭრო სალდო ქონდა, რაც კიდევ უფრო დამძიმდა პანდემიის პირობებში (ცხრილი 1).

ბოლო რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში მოხდა საქართველოს ეკონომიკის ეფექტური ინტეგრაცია ევროკავშირის საერთო ბაზარზე, რაც აისახა განსაკუთრებულად 2019 წლის საგარეო ვაჭრობის მაჩვენებლებზე, რომელმაც მაქსიმუმს მიაღწია. 2019 წელს მომსახურების სექტორის წილმა მთლიან შიდა პროდუქტში 70% შეადგინა და სამუშაო ძალის 47% აითვისა. 2019 წელს ევროკავშირი შეადგენდა საქართველოს ექსპორტის უდიდეს წილს (21,6%), შემდეგ მოსდევს აზერბაიჯანი (13,4%), რუსეთის ფედერაცია (13,1%) და სომხეთი (11,4%) ევროკავშირის რეგიონული ბლოკი ასევე

წარმოადგენდა მომარაების მთავარ წყაროს და შეადგენდა საქართველოს იმპორტის უდიდეს სეგმენტს 2019 წელს (25%). მეორე ადგილზეა თურქეთი (17%), მოსდევს რუსეთის ფედერაცია (10%) და ჩინეთი (9%). საწარმოთა დიდ დამოკიდებულებას საერთაშორისო ბაზარზე ნედლეულის მოპოვების თვალსაზრისით, ამ ვიწრო საექსპორტო მიზიდულობამ განაპირობა ის, რომ იმპორტმა განაგრძო ზდა, ხოლო დეფიციტი 5.7 მილიარდი აშშ დოლარი იყო 2019 წელს.

2019 წელს საქართველოდან ევროკავშირის ქვეყნებში განხორციელდა 825.7 მლნ. აშშ დოლარის ექსპორტი, რაც 13.0%-ით მეტია წინა წლის შესაბამის მაჩვენებლებზე და ქვეყნის მთლიანი ექსპორტის 21.9%-ს შეადგენს. იმპორტის მოცულობამ 2 321.5 მლნ. აშშ დოლარს მიაღწია (7.4%-ით ნაკლები) და მთლიანი იმპორტის 25.6% შეადგინა. სავაჭრო ბრუნვამ ევროკავშირის ქვეყნებთან 3 147.2 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელს 2.8%-ით ჩამორჩება. რაც შეეხება სავაჭრო დეფიციტს 2019 წელს მთლიან უარყოფით სავაჭრო ბალანსში მისი წილი 28.3 პროცენტით განისაზღვრა.

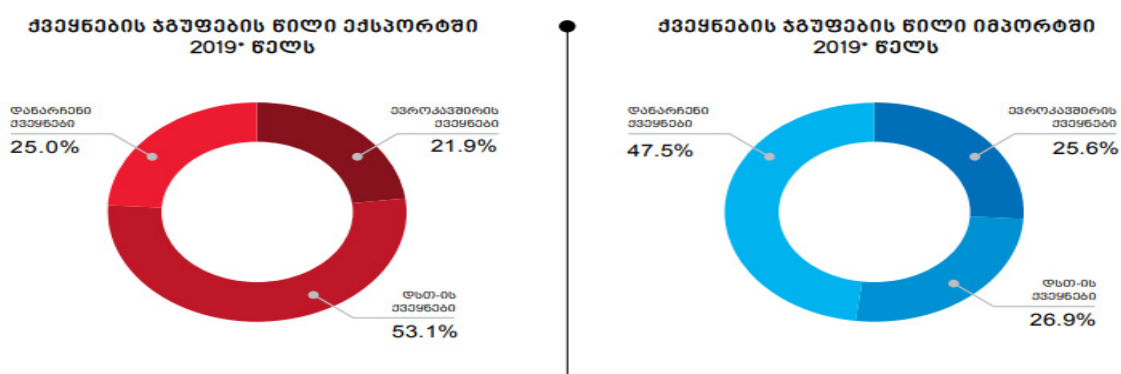
2019 წელს საქართველოდან დსთ-ის ქვეყნებში ექსპორტირებულია 2 003.1 მლნ. აშშ დოლარის საქონელი, რაც 20.0%-ით არემატება წინა წლის შესაბამის მაჩვენებელს და ქვეყნის მთლიანი ექსპორტის 53.1%-ს შეადგენს. იმპორტის მოცულობა 2 438.6 მლნ. აშშ დოლარს გაუტოლდა (9.5%-ით ნაკლები), რაც მთლიანი იმპორტის 26.9%-ია. სავაჭრო ბრუნვამ დსთ-ის ქვეყნებთან 4 441.6 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის შესაბამის მაჩვენებელზე 1.8%-ით მეტია. რაც შეეხება სავაჭრო დეფიციტს 2019 წელს მისი წილი მთლიან უარყოფით სავაჭრო ბალანსში 8.2% იყო დიაგრამა 1-2.

საქართველოს საგარეო სავაჭრო ბრუნვა 2015-2021 წლებში ცხრილი 1.

მილიონი აშშ დოლარი	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	2021* (იანვარი-აპრილი)
საგარეო სავაჭრო ბრუნვა	9 508.4	9 459.0	10 802.4	12 741.3	13 315.4	11 373.0	3 929.0
საქონლის რეგისტრირებული ექსპორტი (FOB)	2 204.2	2 117.1	2 745.7	3 379.7	3 798.4	3 342.1	1 199.0
საქონლის რეგისტრირებული იმპორტი (CIF)	7 304.2	7 341.9	8 056.6	9 361.6	9 516.9	8 030.9	2 730.0
საგარეოვაჭრობის სალდო	-5 100.0	-5 224.7	-5 310.9	-5 981.8	-5 718.5	-4 688.7	-1 531.0
ადგილობრივი ექსპორტი	1 602.5	1 620.4	2 007.8	2 226.2	2 324.5	2 406.9	884.5

წყარო: geostat.ge

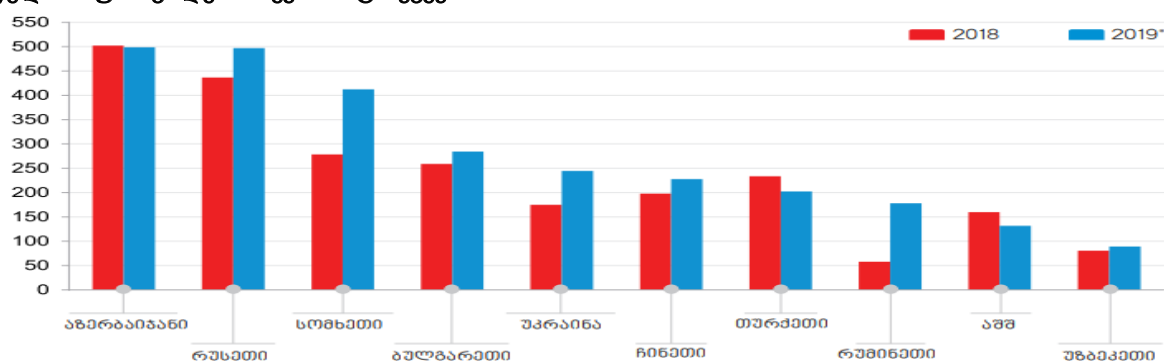
დიაგრამა 1.

წყარო: geostat.ge

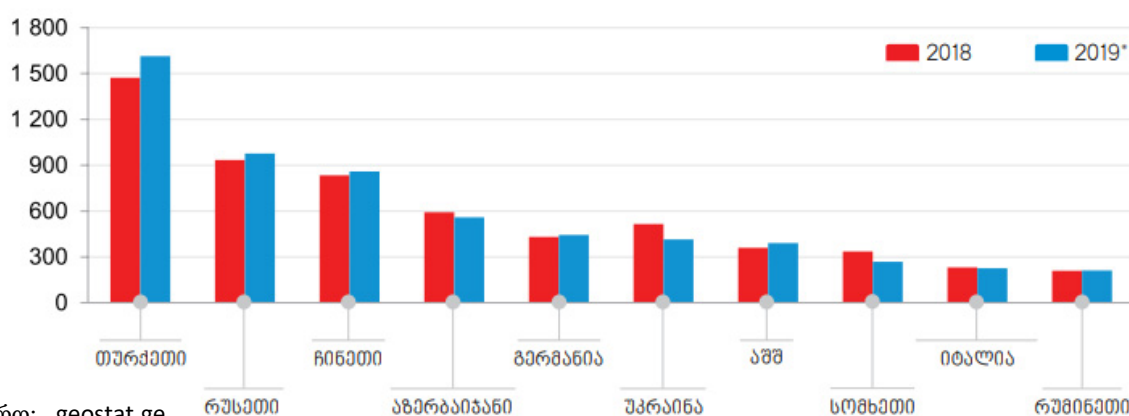
დიაგრამა 2.

2019 წელს 10 უმსხვილესი საექსპორტო ქვეყანა

2019 წელს 10 უდიდესი საიმპორტო ქვეყანა.

დიაგრამა 3.

წყარო: geostat.ge

2019 წელს ათი უმსხვილესი საიმპორტო ქვეყნის წილი საქართველოს მთლიან იმპორტში 65.8 პროცენტი შეადგინა. პირველ სამეულში შედის: თურქეთი (1 613.7 მლნ. აშშ დოლარი), რუსეთი (975.9 მლნ. აშშ დოლარი) და ჩინეთი (858.7 მლნ. აშშ დოლარი).

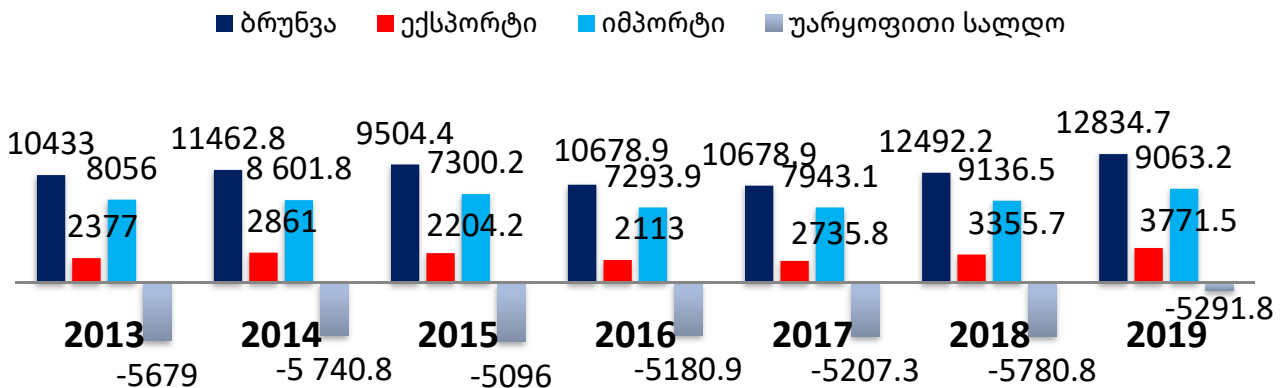
დიაგრამა 3.

2019 წელს სასაქონლო ჯგუფებიდან საექსპორტო ათეულში პირველი ადგილი მსუბუქმა ავტომო-

ბილებმა დაიკავა 686.7 მლნ. აშშ დოლარით, რაც მთლიანი ექსპორტის 18.2 პროცენტს შეადგენს. მეორე ადგილს იკავებს სპილენძის მადნები და კონცენტრატები 651.6 მლნ. აშშ დოლარით (მთლიანი ექსპორტის 17.3 პროცენტი), ხოლო მესამე ადგილზეა ფეროშენადნობები 303.0 მლნ. აშშ დოლარით (8.0 პროცენტი). 2019 წელს საქართველოში საქონლით საგარეო სავაჭრო ბრუნვამ (არადეკლარირე-

დიაგრამა 5. საგარეო სავაჭრო ბრუნვის დინამიკა 2013-2019 წლებში

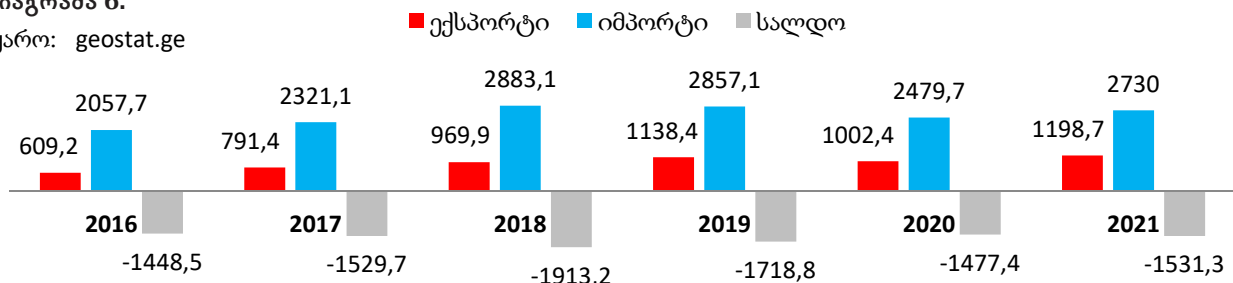
წყარო: geostat.ge

საგარეო ვაჭრობის მონაცემები 2016-2021 იანვარ-აპრილში (მლნ აშშ დოლარი)

დიაგრამა 6.

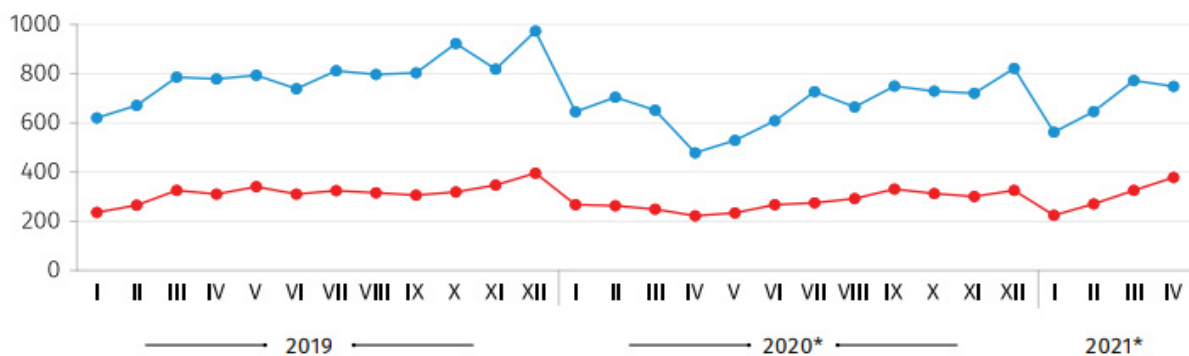
წყარო: geostat.ge

დიაგრამა 7.

ექსპორტისა და იმპორტის დინამიკა 2019-2021 წლებში თვეების მიხედვით (მლნ. აშშ დოლარი)

წყარო: geostat.ge

ბუღალტრული ვაჭრობის გარეშე) 12 834.7 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის შესაბამის მაჩვენებლებზე 2.7 პროცენტით მეტია. აქედან ექსპორტი 3 771.5 მლნ. აშშ დოლარს შეადგენს (12.4 პროცენტით მეტი), ხოლო იმპორტი 9 063.2 მლნ. აშშ დოლარს (0.8 პროცენტით ნაკლები). საქართველოს უარყოფითმა სავაჭრო ბალანსმა, 2019 წელს, 5 291.8 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც საგარეო სავაჭრო ბრუნვის 41.2 პროცენტია. ამავდროულად ექსპორტი რეექსპორტის გარეშე, წინა წელთან შედარებით 5.7 პრო-

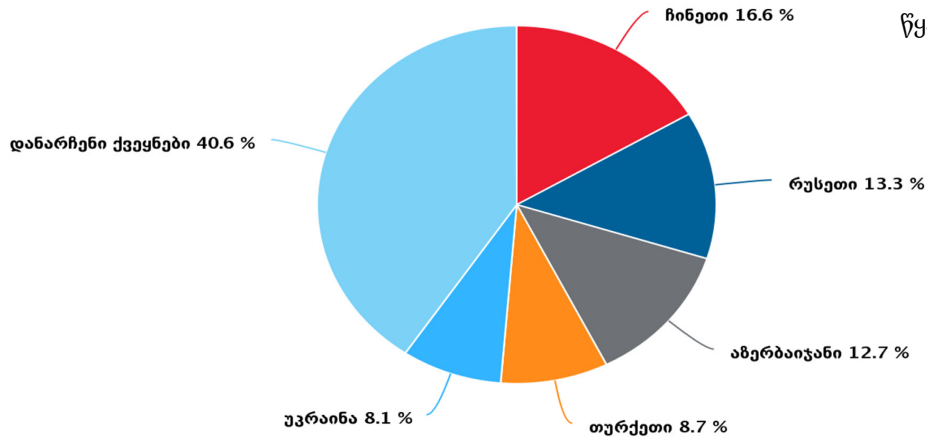
ცენტით გაიზარდა და 2 352 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა. **დიაგრამა 5.**

მიმდინარე წლის იანვარ-აპრილში საქართველოში საქონლით საგარეო სავაჭრო ბრუნვამ 3 928.7 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც გასული წლის ანალოგიურ პერიოდთან მიმართებაში 12.8%-ით მეტია. აქედან ექსპორტი 1 198.7 მლნ. აშშ დოლარს შეადგენს, რაც 19.6%-იან ზრდას გულისხმობს, ხოლო იმპორტი 2 730.0 მლნ. აშშ დოლარს 10.1%-იანი ზრდით. **დიაგრამა 6-7.**

უმსხვილესი საექსპორტო ქვეყნების წილი მთლიან ექსპორტში 2021*
წლის იანვარ-აპრილში

დიაგრამა 8.

წყარო: geostat.ge

2021 წლის იანვარ-აპრილის მონაცემებით საქართველოს სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნების წილმა ექსპორტში 78.2 პროცენტი შეადგინა. ამ ქვეყნებიდან პირველ სამ პოზიციას იკავებენ: ჩინეთი (198.7 მლნ. აშშ დოლარი), რუსეთი (159.6 მლნ. აშშ დოლარი) და აზერბაიჯანი (152.2 მლნ. აშშ დოლარი). **დიაგრამა 8.**

2021 წლის იანვარ-აპრილში სასაქონლო ჯგუფებიდან საექსპორტო ათეულში პირველი ადგილი სპილენძის მადნებმა და კონცენტრატებმა დაიკავეს 264.1 მლნ. აშშ დოლარით. მეორე ადგილს იკავებს მსუბუქი ავტომობილები 125.4 მლნ. აშშ დოლარით, ხოლო მესამე ადგილზეა ფეროშენადნობები 111.4 მლნ. აშშ დოლარით. ლიდერ პოზიციებზეა ნედლეული და მანქანების რეექსპორტი. სოფლის მეურნეობის პროდუქციიდან ღვინო და ალკოჰოლური სასმელებია მთავარი საექსპორტო საქონელი.

უმსხვილესი საიმპორტო სასაქონლო ჯგუფი 2021 წლის იანვარ-აპრილში წარმოდგენილი იყო მსუბუქი ავტომობილების სახით, რომლის იმპორტმა 244.6 მლნ. აშშ დოლარი და მთელი იმპორტის 9.0 პროცენტი შეადგინა. მეორე ადგილს იკავებდა ნავთობი და ნავთობპროდუქტები 196.7 მლნ. აშშ დოლარით, ხოლო მესამე ადგილზეა სპილენძის მადნები და კონცენტრატები 190.5 მლნ. აშშ დოლარით. პანდემიისგან გამონეწეული უარყოფითი შედეგების შესამსუბუქებლად არის რიგი ღონისძიებები, რომლებიც შეიძლება გარანტი გახდეს, როგორც პრევენცია სამომავლო რისკებისა. არსებობს რამ-

დენიმე რეკომენდაცია, რათა საგარეო ვაჭრობა იყოს მზარდი და და ხელი შეუწყოს COVID-19- ის წინააღმდეგ ბრძოლას: 1) ვაჭრობისა და გლობალური ბაზრებისადმი ნდობის ამაღლება ვაჭრობასთან დაკავშირებული ღონისძიებების და განზრახვების გამჭვირვალობის გაზრდით. 2) უნდა გავატაროთ პრევენციული ღონისძიებები რათა თავიდან ავიცილოთ საექსპორტო შეზღუდვები და სხვა სავაჭრო ბარიერები. 3) სამედიცინო პროდუქციისა და სურსათის სასაზღვრო შემოწმების დაჩქარება, საბაჟოსა და საზღვრის სხვა ოფიციალურ პირებსა და ვაჭრებს შორის ფიზიკური ურთიერთქმედების საჭიროების შემცირება, პროცესების მაქსიმალურად ციფრული გზით და ა.შ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. არჩვაძე ს. „კორონავირუსის პანდემიასთან დაკავშირებული გლობალური ცვლილებები (პოლიტიკონომიკური ასპექტი)“. თბ., 2021წ.
2. ოქროცვარიძე ა., ოქროცვარიძე დ., ვადაჭკორია მ., „საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობები“. დამხმარე სახელმძღვანელო თბ., 2017წ.
3. <https://forbes.ge/pandemiisgan-dazaralebuli-sagareo-vatchroba/>
4. www.geostat.ge
5. https://unece.org/fileadmin/DAM/trade/StudiesRegulatoryProceduralBarriersTrade/ThematicPublications/Impact_COVID-19_Georgia.pdf